

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Žiūri į vaiką - matai paveikslą tėvo

Gegužės pirmą sekmadienį sveikinome Motinas, gegužės viduryje šventėme Šeimos dieną, o ateinantį pirmą vasaros sekmadienį pagerbsime savo Tėvus. Patį gražiausių metų laiką - trys pačios prasmingiausios šventės, be kurių nebūtų mūsų ir nebūtų Tėvynės.

R Dalia BYČIENĖ
„Respublikos“ žurnalistė

Ko reikia, kad galėtum vadintis tėvu? Ar užtenka paleisti į pasaulį gyvybę ir pasakyti: kapstykis, nepavyks - kaltink save. „Ar to gana?“ - teiravomės prieniškio Kęsto Kreivėno. Darbštumu ir geranoriškumu miestelyje žinomas vyras teigia, kad svarbiausia tėvo pareiga yra ne tik vaikus pagimdyti, bet auklėti juos taip, kad gimtuosiuose namuose gautas pamokas jie perduotų savo vaikams, o šie - saaviems.

Gyvenimo džiaugsmas - darbas ir šeima

Apie šeimą prieniškis K.Kreivėnas kalba daugiskaita. Sako, ne „aš“ pasistačiau namą, ne „aš“ išauklėjau vaikus, ne „aš“ sodinau sodą. Sako - „mes“, „mes su žmona Dalia“. Daugiau nei 30 metų jauno statybininko šeimai gavus 6 arų sklypą miesto pakraštyje, visi stebėjosi: kaip pasistatysi namą ant tokio kranto? Pasistatė, arą po aro atsikovojo iš karklynais apžėlusį skardžių, žemę įsiteisino, apšodino vaismedžiais, gėlėmis. Darbštuolių sodyba buvo pripažinta viena gražiausių mieste. Liedami prakaitą, tėvai vaikams įskiepijo sampratą, kad gyvenime niekas nieko veltui nedalija. Turi tiek, kiek užsidirbi. Didžiausias tėvų siekis buvęs, kad sukūrė šeimas abu vaikai gyventų netoliese. Išsipildė su kaupu. Savo namus vaikai pasistatė vos per kilometrą nuo gimtosios tėvų sodybos. Sūnus ant senelių žemės mieste, duktė - į kitą pusę nuo tėvų namų, pamiškėje. „Mes su žmona visada turėjome mintį, vaikai mums reikalingi ten, kur jų gimti namai. Troško, kad jie savo sumanymus ir darbus įgyvendintų kur gimė, o ne išlėktų kažkur kitur, kad ten kažkas juos išnaudotų. Gal šiuo metu Lietuvoje ir sunkiau, bet dirbant viskas įmanoma. Gyvenimas prabėgs, aišku, darbuose. Gal kas ir pasakytų, kol vaikai augo, nieko daugiau nematęs - tik darbą ir namus, bet ne mes. Vaikai mus matė visą laiką dirbančius. Ir tai gerai. Tą patį daro ir jie, savo rankomis kurdami namus savo vaikams“, - sako K.Kreivėnas. Didžiausias džiaugsmas matyti, kaip beveik akyse auga visos trys anūkės. Kai me gimęs K.Kreivėnas neatsispyrė jo kerams - įsigijo du žirgus, senovinius rankų darbo pakinktus, bričekelę. „Atgaiva širdžiai, malonumas. Anūkės dar mažos, bet veduosi jas pas žirgus, supažindinu“, - spindi džiaugsmu senelis.

► Kęstas Kreivėnas ir Dalia Kreivėnienė

Už tai neturįs laiko partijoms, jokiems sąmokslams - tik darbas ir šeima.

Turėti Tėvynę užkoduota prigimtyje

- Ar daug pinigų reikia norint tvarkingai gyventi? Ar įmanoma iš lietuviško atlyginimo pragyventi? - teiraujamės Kęsto KREIVĖNO.

- Atsakysiu per įkurtuves mus aplankiusio tuometinio Prienų parapijos klebono Juozo Užupio žodžiais: „Miške malkų pilna, bet vienas turi kuo kūrėti krosnį, o kitas - ne.“ Jeigu sėdėsi ir nieko neveiksi, nieko ir neturėsi. Nereikia tingėti. Nėra taip blogai, kad reikėtų bėgti iš gimtinės darbo ieškoti. Darbo pilna čia, tik reikia norėti dirbti. Ir uždirbti galima. Aš pradėjau statybose dirbti nuo 1983 m. Čia pasenau. Artėja laikas mūsų kartai nueiti. Visi likę darbuotojai mūsų padalinyje mano amžiaus, keletas kiek vyresni. Jaunesnių liko tik du. Mes, seniai, dar kelerius metus tarnausime, bet viskam yra laiko limitas. Sunerimęs mąstau, kas mus pakeis.

- Kaip gyvens tie, kurių tėvai gyvena iš pašalpų, nuo vie-

no mokėjimo iki kito? Kas juos išmokys dirbti?

- Už tai ir sakau, kad vaikai nuo mažumės turi matyti tėvus dirbančius. Jeigu jie nemato dirbančių tėvų, maža tikimybė, kad užaugę norės dirbti. Dėl to tokie ir ateina. Pirmasis klausimas: kiek man moks? Gerai, sakau, o ką tu sugebi dirbti? Nieko, sako, nemoku. Jie save įvertina labai aukštai. Jaunimas nori greitų pinigų. Suprantu, jaunas žmogus yra imlus, greitai viską padaro, bet reikia pirmiausia mokėti padaryti, o to dažnai jauni nenori suprasti. Gyvenantiems iš pašalpų dažniausiai atrodo, kad kitiems aitvarai suneša. Jie dažniausiai žino tik žodį „duok“. Duok, sako. Duosiu, bet tu niekada neateini ir nepasisiūlai padėti, kad užsidirbtum duonos vaikams. Duoti tinginiui pinigų degtinei man per didelė prabanga.

- Ką daryti, kad žmonės neišvažinėtų? Valstybė, regis, nuo atsakomybės nusigręžia.

- Žmogaus prigimtis yra turėti Tėvynę. Gyvendami užsienyje žmonės sumaterialėja, bet gimtinės trauka vis tiek lieka didelė. Su metais vis didesnė. Valstybė daug gali, kad žmonės neišvažiuotų. Pirmiausia reikia šelpti ne tuos, kurie

jas prageria, o tuos, kurie stengiasi. Labai matyti, kas stengiasi, o kas ne. Girtuoklių remti išvis nereikia. Tegul jie eina dirbti ir užsidirbti. Prigyvenome, kad nedirbančių pilna, bet nieko negali pasisamdyti dirbti. Neina, nes žino, kad valstybė numes pašalpę. Tingėti tampa nebe gėda, o blogiausia, kad tinginiai dar ir reikalauja. Girtuokliai gyvena iš pašalpų ir skundžiasi. Siūlai darbo, sulauki atsakymo: gaunu pašalpą, o tu man tiek neužmokėsi. Kodėl turime juos išlaikyti? Mūsų valstybės tokia politika, kad tiems, kurie nedirba, skursta patys, pasmerkdami skursti savo vaikus, duodamos pašalpos. Jie toliau vegetuoja už veltui gautus pinigus, o tie, kurie dirba, apkraunami mokesčiais, kad surinktų pinigų tinginiams, kurie iš tų pašalpų net nepragyvena. Prieš skiriant pašalpą reikia išsiaiškinti, ar jam būtina pašalpą skirti. Tam yra socialiniai darbuotojai. Pas mus vyrauja baimė, kas bus, jeigu žmogus negaus paramos. Nieko nebus, jis bus priverstas užsidirbti, o jeigu nenorės dirbti, eis vogti, yra atsakomybė. Dabar valstybė nuleidžia rankas ir nieko nedaro. Nereikia mums darbininkų atsivežti nei iš Ukrainos, nei iš Baltarusijos. Mokėkime dirbantiems, užuot mėtę pinigus veltėdžiams. Remkime tvarkingas šeimas, ruoškime jų vaikus dirbti savo kraštui. Valstybei vieną kartą reikia apsispręsti ir pasakyti: gana. Jei tenkina pašalpa, gerai, mokėkime pašalpą, bet už ją reikės ne po kelias valandas per savaitę pakymboti ant kastuvo koto pypkiuojant, o plušėti visą dieną. Pamatytume, kiek liktų tų pašalpų gavėjų. Dauguma jų tuoj atbėgtų į įstaigas, kur tikrai reikia darbininkų. Taip, problema, kas pakeis vyresnius darbininkus, yra rimta. Kai žiūri į vaiką, matai paveikslą tėvo. Jeigu tėvai dirba, ir vaikai dirbs. Daugiavaikių šeimų vaikai taip pat auga į savo tėvus pasižiūrėdami, o jiems vaikai yra priemonė gauti pinigų. Todėl ir sakau, kad pirmiausia reikia remti šeimas, kurioms rūpi vaikai, o ne mėti pinigų girtuokliams, kurie savo vaikus vis tiek galiausiai užkrauna valstybei.

► **Tikiu, kad dauguma sugrįš. Nėra jau taip gerai svetimame krašte, kaip atrodo**

- Manote, kad mūsų parlamentarai, ministrai, vadovai to nemato?

- Mato, bet nenori suprasti. Manau, kad ir parlamentarams reikia mokėti ne didžiulius uždarbius, pinigus pieštukams, dovanoms, o minimumą. Pakėlei gyvenimo kokybę žmonėms - pasidink atlyginimą. Pažiūrėtume,

kiek jų veržtūsi į valdžią ir kiek jų ten sėdėtų. Neliktų Seimas tuščias, būkime ramūs. Ateitų tie, kuriems tikrai Lietuva rūpi. Ir jie stengtųsi dirbti dėl žmonių, norėdami pakelti jų gyvenimo lygį. Atėjęs į valdžią žmogus turi gyventi ne asmeniškai, o juo pasitikėjusių žmonių gyvenimą, spręsti už juos, galvoti ne kaip kažkam įtikti, o mąstyti valstybiškai, kurti įstatymus, kad visos valstybės dirbantiems žmonėms būtų lengviau gyventi. Reikia skatinti, kad jaunimas ateitų dirbti, sudaryti palankesnes jiems mokesčių sąlygas, kad galėtų namus statyti, šaknis leisti. Atsakingi tėvai žino, kad vaiką neužtenka pagimdyti, reikia jį išmoksinti. Tai didžiulės lėšos ir didelė atsakomybė. Aš tikiu, kad dauguma darbdavių tvarkingą mamą ar tėvą išleidžia iš darbo, kai reikia. Būdamas vadovu aš taip pat tai darau. Bet tik ne tada, kai kas nors naudojami.

- Mes dabar turime savo valstybę, gyvenimas daugeliui ne gerėja, o sunkėja. Kas čia pas mus ne taip? Žmonės išvažinėja, ar bus kam perduoti lietuviškumą?

- Tikiu, kad bus. Gal užsienis ir vilioja, bet tikiu, kad dauguma sugrįš. Nėra jau taip gerai svetimame krašte, kaip atrodo. Sako, pasistatė namus, ten ir liks. Toks ten pasistatymas tų namų. Pasiėmė paskolas, moka didžiulius pinigus ir vergaus iki gyvenimo pabaigos. Mūsų žmonės taip pat ima paskolas, moka, spaudžiasi, bet yra didelis skirtumas statyti namą gimtinėje ir statyti jį svetur. Gimtinėje kiekvienas kampas žinomas. Buvome su žmona išvažiuavę į Ameriką, Kaliforniją, aplankyti ten gyvenančios pusseserės. Mūsų gintis turi sąsajų su šia valstybe, ten amžinojo poilsio atgulė mano prosenelis. Sena mano svajonė buvo aplankyti jo kapą. Prosenelis su šeima buvo išvažiuavęs į Ameriką užsidirbti, bet negrįžo, žuvo šachtoje. Senelį į Lietuvą parvežė vienu metų, jis čia užaugo. Viskas gerai ten, Amerikoje, gražu, šilta, bet gyventi ten negalėčiau. Lietuvos trūktų. Mano tėvas buvo tremtinys. Lietuviškumą jis išlaikė ir sovietiniais metais. Iš skalsių jo užuominų apie žmones stundančius pirmininkus, „brigadierius“ mes, vaikai, supratome giliai užslėptą pagiežą okupantų valdžiai, tikėjimą, kad Lietuva bus laisva. Žiauru girdėti nesusipratėliškas kalbas, esą nieko tokio, jei mūsų kalba išnyktų, jei Lietuva taptų Europos provincija. Sesers duktė gyvena Anglijoje, sesuo lanko anūkus, bet išvažiuoja, ir tuo baigiasi ryšys su vaikiaičiais. Telefonai, skapai gyvo bendravimo neatstos. Mano visos trys mažos anūkės man ant kelių tupi ir aš jaučiuosi laimingiausias žmogus. Dėl to ir stengiausi, kad mano vaikai gyventų čia, kad čia augtų ir laimingi būtų anūkai. Ne viskas pagaliau pas mus ir taip blogai, kaip piešiama.

Pasaulį lenkiame bent lietuviškomis kainomis

Populiariausia pokalbių tema Lietuvoje - apie kainas čia ir svetur. Ilgai dar jomis stebėsimės?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIO-NALINIO PASIPRIEŠINIMO JU-DĖJIMO apskriotojo stalo diskutavo Seimo nariai Vytautas GAPŠYS ir Linas BALSYS, pirmosios Vyriausybės prekybos ministras Albertas SINEVIČIUS ir asmeninių finansų ekspertė Marija BUNKAITĖ. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Kiek kainas veikia euras, o kiek - žmogaus godumas?

VGAPŠYS: Manau, visi dalykai. Euro įvedimas - taip pat. Prieš euro įvedimą sakiau, kad produktai brangs. Kitaip sake politikai tiesiog melavo. Turbūt nebuvo nė vieno valiutos keitimo, po kurio prekės nepabrangtų. Visi tuo pasinaudoja. Seniau tie patys krapai turguje kainavo litą ar keliasdešimt lietuviškų centų, dabar 50 euro centų. Psichologiškai neatrodo didelis skirtumas. Tačiau realiai tai jau 3,45 karto brangiau.

Prisimenu, pernai dar bandžiau derėtis turguje. Žirnių vaikams norėjome nupirkti. Sakiau, kad pame-nu kainas, kokios buvo. Sako, pats ir pardavinėk už tiek, jeigu nori. Ir ką tu pasiginciysi.

A.SINEVIČIUS: Gerai, kad dar neprimušė.

VGAPŠYS: Primušt neprimušė, bet sako, pats ir pardavinėk, jei nori.

Daug kas brango. Ką galime mes, valdžia, padaryti? Vienas iš būdų - pridėtinės vertės mokesčio mažinimas, nes aplinkinėse šalyse jis yra mažesnis. Kitas dalykas - būtina konkurencija.

Vykdomoji valdžia turėtų tas sąlygas lauzyti. Tų lauzymo meto-dų yra, bet jie irgi brangiai kainuo-ja. Pvz., galima apriboti didžiųjų prekybos tinklų darbo laiką. Bet tai sukels tam tikrų nepatogumų žmo-nėms, kurie jau yra įpratę apsipirkti vėliau vakare.

G.JAKAVONIS: Daržovės ir krapai brango, nes gal pabrango trašos, vandens tiekimas į sodą. Bet miške auga grybai, uogos, jų nereikia tręšti. Nuėjai, pasirinkai. Bet ir jie pabrango. Kas tai nulemia?

M.BUNKAITĖ: Pastebimai brangsta. Bet yra prekių, kurių kai-nos išliko tokios pačios arba pabranga vos keliais centais. Kad ir tas pats pienas. Arba kuras. Žiūriu į bendrą šeimos vartojimo krepšelį - yra tam tikrų dalykų, kurie pabrango, yra tam tikrų dalykų, kurie pigo. Ar žmogus tai pajautė, priklauso nuo to, kokie jo vartojimo įpročiai.

Taip, turguje pabrango. Ir žirniai, ir krapai. Ta močiutė suapvalino vie-ną litą iki vieno euro. Ji tiesiog gra-žiai suapvalino. Skaičius gražesnis. Kita vertus, jeigu niekas nepirkty, ji už tiek ir nepardavinėtų. Bet visi skundžiasi ir visi vis tiek perka.

jeigu degtinę pabranginsime du kartus, mažiau gersi? Sako, ne. Tris kartus pabranginsime. Ne... Juk sutaisyti čiaupa, kaip kainavo butelį, taip ir kainuos. Kainų paradoksas?

A.SINEVIČIUS: Per savo ga-nailą gyvenimą pergyvenau daug reformų. Ir tarybinių, ir mūsų lai-kų. Nuo 1990-ųjų kainos šoko aukštyn. Ko tik neprigalvojome - ir komercinę prekybą, ir kitokią pre-kybą. Reikėjo išimti didelę masę pinigų, kuri pas mus buvo prieš įvedant litus. Įvedėme litus. Paskui buvo skaičavimas pagal ekiu. Pas-kui euras. Kiekvienu atveju, ar va-liuta brangs, ar kris, sąnaudos ma-žės ar ne, prekybininkas visą laiką uždirbs. Jis gamybininkas. Jo prie-dermė šventa.

Kas yra prekybininkas? Anksčiau buvo populiarus žodis „speku-

liacija“. *Spekuliacion* yra stebėti, žiūrėti. Aš stebiu, žinau, kas turi, ir stebiu, žinau, kam reikia. Taip vyksta prekyba.

Jeigu nebūtų pabrangimo, irgi būtų blogai. Tai - defliacija. Stoja gamyba, stoja vartojimas ir t.t.

Antras dalykas - Europos cen-trinis bankas kiekvieną mėnesį į apyvartą išleidžia po 20 milijardų eurų. Išivaizduokit, kiek tų eurų atsira-dė? Niekuo nepadengti virtualūs pinigai. Taigi infliacija neišvengiama.

Trečia - valstybė visiškai nesu-geba įveikti kontrabandos. Tono-mis eina, šimtais tonų! Pažiūrėkit, kas prie Kauno urmo bazės 3 va-landą nakties darosi. Na, nežinau, gal 5 procentus, gal dar mažiau. Lietu-čiai turbūt išleidžia, įskaitant visą savo pragyvenimą ir maistą, daugiau negu pusę. Kai kurie pensininkai, kad susimokėtų dar ir už komunal-ines paslaugas, beveik viską išleidžia ir dar lieka skoloj. Štai kur yra prie-žastis. Marija sakė: vis tiek perka. Na, perka, nes valgyti norisi.

Kitas momentas yra psichologi-nis. Mums taip nesėkmingai susi-klostė, kad litas buvo silpnesnis už eurą. Pavyzdžiui, Latvijoje latas bu-vo stipresnis už eurą, pas juos kai-nos latais buvo gana mažos fizine išraiška. Parašyta - 0,3 lito. Dabar, kai įvedė eurą, žmonės pradėjo tu-rėti daug daugiau pinigų kišenėse. Ir Lietuvos banko vadovas V.Vasi-liauskas, ir finansų ministras R.Ša-džius vaikščiojo, rodė popieriukus, kaip bus gražu tuo Lietuvėlė!...

Mes dabar pasmerkti, kainos ir toliau didės. Bet tai ir reikia saky-ti, o ne meluoti. Aišku, geriausias pasakymas, kad reikia leisti daugiau uždirbti. Tiesos yra: skatinant vartojimą ateina didesnė pinigų masė, didžiausia apyvarta - per vartojimą. Tačiau mes - ne Lenki-ja. Svarbiausias dalykas, kad mes negalime kainoms daryti įtakos per savo finansinę sistemą, nes netu-rime savo pinigų. Pažiūrėkit į Len-kiją. Dėl savos valiutos jos ekono-mika net augo, o ne krito per tą vadinamąją krizę. O mūsų politi-kams ir taip gerai, nes tuoj rinki-

mai, turi galimybę mažinti PVM, vėl darys gera mums visiems.

G.JAKAVONIS: Priminsiu Lietuvos banko vadovo V.Vasi-liausko citatą, kad „įsivedę naują valiutą, mes pasieksime kitų Sąjungos valstybių lygį“. Pasiekėme?

L.BALSYS: Aš esu euroentu-ziasτας, tikrai ne euroskeptikas, dir-bau, gyvenau Briuselyje nemažai metų, tačiau, kaip tas euras atėjo, atėjo į visas ES šalis, stebėjau tai. Taip, toks fenomenas iš tikrųjų buvo visose Europos Sąjungos šalyse, ku-riuos įsivedė eurą 2000-aisiais. Ir Vo-kietijoje, ir toje pačioje Belgijoje. Kai kas pabrango. Pabrango paslau-gos, kažkodėl pabrango daržovės, bet kai kas ir nepabrango. 100 pro-duktų krepšelis yra kriterijus, jį pa-lyginę ekonomistai mato, kad taip ir yra: kai kas pabrango, kai kas ne. Bet Lietuvos atveju viskas truputė-lį sudėtingiau. Pažiūrėję į mūsų kai-nas eurais ir į kitų šalių kainas, kur tas euras jau labai seniai yra, mato-me, kad ten netgi pigiau negu pas mus. Tai reiškia, kad euro, kaip ben-dros valiutos, įvedimas nebuvo tas lemiamas kriterijus. Lemiamas kri-terijus, aš manau, yra dažnam lietu-viui įgimtas gobštumas ir noras leng-vai pasipelnyti. Galbūt visiems jis būdingas, nes, kaip sakiau, visose šalyse truputėlį pabrango, bet gana greitai tai susibalansavo. Vokiečiai irgi sako: kiek alaus bokalas anks-čiau kainavo Vokietijos markėmis, tiek dabar kainuoja eurais, ir jau sen-iniai. Bet visą laiką kilo jų pragyve-nimo lygis, kilo jų perkamoji galia.

Kai svarstome: pabrango ar at-pigo, pigu ar brangu, mes turime kalbėti ne tik apie fizinę kainos iš-raišką, kuri etiketėje parašyta, bet apie perkamąją galią. Jeigu Belgijo-je minimalus atlyginimas yra 1300 eurų, o kainos tik truputį didesnės negu dabar pas mus euras, o kai kas per akcijas net pigiau... Belgo per-kamoji galia yra 5 kartus didesnė negu lietuvio perkamoji galia. Bel-gas maistui išleidžia, na, nežinau, gal 5 procentus, gal dar mažiau. Lietu-čiai turbūt išleidžia, įskaitant visą savo pragyvenimą ir maistą, daugiau negu pusę. Kai kurie pensininkai, kad susimokėtų dar ir už komunal-ines paslaugas, beveik viską išleidžia ir dar lieka skoloj. Štai kur yra prie-žastis. Marija sakė: vis tiek perka. Na, perka, nes valgyti norisi.

Kitas momentas yra psichologi-nis. Mums taip nesėkmingai susi-klostė, kad litas buvo silpnesnis už eurą. Pavyzdžiui, Latvijoje latas bu-vo stipresnis už eurą, pas juos kai-nos latais buvo gana mažos fizine išraiška. Parašyta - 0,3 lito. Dabar, kai įvedė eurą, žmonės pradėjo tu-rėti daug daugiau pinigų kišenėse. Ir Lietuvos banko vadovas V.Vasi-liauskas, ir finansų ministras R.Ša-džius vaikščiojo, rodė popieriukus, kaip bus gražu tuo Lietuvėlė!...

Mes dabar pasmerkti, kainos ir toliau didės. Bet tai ir reikia saky-ti, o ne meluoti. Aišku, geriausias pasakymas, kad reikia leisti daugiau uždirbti. Tiesos yra: skatinant vartojimą ateina didesnė pinigų masė, didžiausia apyvarta - per vartojimą. Tačiau mes - ne Lenki-ja. Svarbiausias dalykas, kad mes negalime kainoms daryti įtakos per savo finansinę sistemą, nes netu-rime savo pinigų. Pažiūrėkit į Len-kiją. Dėl savos valiutos jos ekono-mika net augo, o ne krito per tą vadinamąją krizę. O mūsų politi-kams ir taip gerai, nes tuoj rinki-

mai kainos. Jų prekybininkams ne-išeina pasipelnyti taip iš niekur nie-ko, papiktnaudžianti, jiems neišeina kainų didinti, nes žmonės prisime-na mažas latines kainas. Kažkiek tos kainos padidėjo, bet jie negali tiek ištempti. O mes galime.

Tai ką daryti? Mes privalome kelti perkamąją galią, privalome reguluoti mokesčius. Visa tai jau yra 100 kartų kalbėta, bet niekaip nepa-vyksta ta PVM sulyginti su kitų ša-lių, kad būtume bent jau konkuren-cingi su mūsų aplinkine rinka, ypač su lenkais. Bet aš nesutinku, kad dėl visko reikia kaltinti eurą, nes nebu-rurime lito. Kai ir turėjome litą, mes jo stipresnis už eurą, pas juos kai-nos latais buvo gana mažos fizine išraiška. Parašyta - 0,3 lito. Dabar, kai įvedė eurą, žmonės pradėjo tu-rėti daug daugiau pinigų kišenėse. Ir Lietuvos banko vadovas V.Vasi-liauskas, ir finansų ministras R.Ša-džius vaikščiojo, rodė popieriukus, kaip bus gražu tuo Lietuvėlė!...

Mes dabar pasmerkti, kainos ir toliau didės. Bet tai ir reikia saky-ti, o ne meluoti. Aišku, geriausias pasakymas, kad reikia leisti daugiau uždirbti. Tiesos yra: skatinant vartojimą ateina didesnė pinigų masė, didžiausia apyvarta - per vartojimą. Tačiau mes - ne Lenki-ja. Svarbiausias dalykas, kad mes negalime kainoms daryti įtakos per savo finansinę sistemą, nes netu-rime savo pinigų. Pažiūrėkit į Len-kiją. Dėl savos valiutos jos ekono-mika net augo, o ne krito per tą vadinamąją krizę. O mūsų politi-kams ir taip gerai, nes tuoj rinki-

▶ Ar valiuta brangs, ar kris, sąnaudos mažės ar ne, prekybininkas visą laiką uždirbs

Albertas SINEVIČIUS
Pirmosios Vyriausybės prekybos ministras

mai kainos. Jų prekybininkams ne-išeina pasipelnyti taip iš niekur nie-ko, papiktnaudžianti, jiems neišeina kainų didinti, nes žmonės prisime-na mažas latines kainas. Kažkiek tos kainos padidėjo, bet jie negali tiek ištempti. O mes galime.

A.SINEVIČIUS: Nereikės, prispausdins Europos Sąjungos centrinis bankas...

L.BALSYS: Lenkų kitokia si-tuacija. Lenkai niekada nepriklau-sė jokiam valiutų krepšeliui, jie niekada nebuvo susieję savo zloto su jokia valiuta. Jų valiuta yra ne-fiksuota, vadinasi, jie gali lanksčiai reaguoti į rinkos pokyčius. Jie turi monetarinę politiką, gali reguliuoti infliaciją, dėl to ir iš tos krizės išbrido geriau. Bet mes turime ki-tų galimybių. Eurais turi savo pra-turime lito. Kai ir turėjome litą, mes jo stipresnis už eurą, pas juos kai-nos latais buvo gana mažos fizine išraiška. Parašyta - 0,3 lito. Dabar, kai įvedė eurą, žmonės pradėjo tu-rėti daug daugiau pinigų kišenėse. Ir Lietuvos banko vadovas V.Vasi-liauskas, ir finansų ministras R.Ša-džius vaikščiojo, rodė popieriukus, kaip bus gražu tuo Lietuvėlė!...

Tai ką daryti? Mes privalome kelti perkamąją galią, privalome reguluoti mokesčius. Visa tai jau yra 100 kartų kalbėta, bet niekaip nepa-vyksta ta PVM sulyginti su kitų ša-lių, kad būtume bent jau konkuren-cingi su mūsų aplinkine rinka, ypač su lenkais. Bet aš nesutinku, kad dėl visko reikia kaltinti eurą, nes nebu-rurime lito. Kai ir turėjome litą, mes jo stipresnis už eurą, pas juos kai-nos latais buvo gana mažos fizine išraiška. Parašyta - 0,3 lito. Dabar, kai įvedė eurą, žmonės pradėjo tu-rėti daug daugiau pinigų kišenėse. Ir Lietuvos banko vadovas V.Vasi-liauskas, ir finansų ministras R.Ša-džius vaikščiojo, rodė popieriukus, kaip bus gražu tuo Lietuvėlė!...

Mes dabar pasmerkti, kainos ir toliau didės. Bet tai ir reikia saky-ti, o ne meluoti. Aišku, geriausias pasakymas, kad reikia leisti daugiau uždirbti. Tiesos yra: skatinant vartojimą ateina didesnė pinigų masė, didžiausia apyvarta - per vartojimą. Tačiau mes - ne Lenki-ja. Svarbiausias dalykas, kad mes negalime kainoms daryti įtakos per savo finansinę sistemą, nes netu-rime savo pinigų. Pažiūrėkit į Len-kiją. Dėl savos valiutos jos ekono-mika net augo, o ne krito per tą vadinamąją krizę. O mūsų politi-kams ir taip gerai, nes tuoj rinki-

mai kainos. Jų prekybininkams ne-išeina pasipelnyti taip iš niekur nie-ko, papiktnaudžianti, jiems neišeina kainų didinti, nes žmonės prisime-na mažas latines kainas. Kažkiek tos kainos padidėjo, bet jie negali tiek ištempti. O mes galime.

Vyriausybė, kuri tiek prispausdins, kad mes išeisime dūmais.

A.SINEVIČIUS: Nereikės, prispausdins Europos Sąjungos centrinis bankas...

L.BALSYS: Lenkų kitokia si-tuacija. Lenkai niekada nepriklau-sė jokiam valiutų krepšeliui, jie niekada nebuvo susieję savo zloto su jokia valiuta. Jų valiuta yra ne-fiksuota, vadinasi, jie gali lanksčiai reaguoti į rinkos pokyčius. Jie turi monetarinę politiką, gali reguliuoti infliaciją, dėl to ir iš tos krizės išbrido geriau. Bet mes turime ki-tų galimybių. Eurais turi savo pra-turime lito. Kai ir turėjome litą, mes jo stipresnis už eurą, pas juos kai-nos latais buvo gana mažos fizine išraiška. Parašyta - 0,3 lito. Dabar, kai įvedė eurą, žmonės pradėjo tu-rėti daug daugiau pinigų kišenėse. Ir Lietuvos banko vadovas V.Vasi-liauskas, ir finansų ministras R.Ša-džius vaikščiojo, rodė popieriukus, kaip bus gražu tuo Lietuvėlė!...

Mums skirtos saldumyno sudė-tyje yra cukraus, o jiems - me-dus ir t.t. Kai kilo didelis šur-mulys, vokiečiai, rodos, paai-škino: jūsų silpna perkamoji ga-lia, todėl produktai ir blogesni. Atsiprašau, tų pačių dalykų kai-nos Lietuvoje yra didesnės. Tai kas čia mus skriaudžia? Žmo-giškas kitų valstybių godumas?

M.BUNKAITĖ: Nieko nepa-darysi. Mūsų perkamoji galia vis dėlto yra mažesnė. Ir mūsų mastai, ekonomika yra visai kita. Niekas iš tų gamintojų nelabai ir slepia šiais laikais, kad mūsų rinkoms gamina-ma atskira produkcija, atskiros par-tijos. Netgi ta pati kava. Bet kokios higienos prekės, šampūnai, dantų pastos. Netgi Lenkijoje, už sienos, nusipirkus kokybė kita. Mums at-veža visai kitas partijas. Jie sako, jeigu mes gautume tokią kokybę, kokią gauna Vokietijoje, mes juo labiau nepirktume. Net ir tokios negalėtume.

G.JAKAVONIS: Bet pas mus juk brangiau.

M.BUNKAITĖ: Pas mus prastesnės kokybės, bet brangiau mokame. Jeigu pagamintų geresnės kokybės, tai būtų turbūt dar sunkiau įperkama.

O išeitis kaip ir ta pati - žmonių sąmoningumas, švietimas. Kad jie sąmoningai rinkytų, ką jie nori pirkti, o ne tai, ką jiems prekybi-ninkai siūlo. Ir tos pačios trešnės. Jeigu jos man per brangios, aš į jas net nežiūriu. Ne sezono daržovė tikrai nėra pirmo būtinumo. O pie-nukas, duonytė ir sūris - jie pa-brango labai labai menkai.

Iš esmės būtina skatinti žmo-gaus sąmoningumą. Turguje pirk-dami padomėtis ir ūkininkams. Bet skaidrumas irgi labai svarbus. Kad nebūtų, jog moku už lietuvišką, o pasirodo, kad nupirkau lenkišką. Skaidrumas ir informacijos patei-kimas žmogui taip pat yra labai svarbus pasirinkimo veiksnys.

VGAPŠYS: Kiekviena valsty-bė turi taikyti tam tikrus ribojimus. Jeigu tam tinkliu yra leidžiama sta-tyti miesto centre parduotuvę, na-tūralu, kad jis status, nes siekia pelno. Status tiek, kiek galės. Ti-kėtis, kad jie sustos ties pirmu ar antru ferariu ar rolsroisu turbūt be-viltiška.

Bet turgeliuose irgi prekės pa-brango.

A.SINEVIČIUS: Kitas vari-antas - įsileisti užsienio prekybos tinklus.

VGAPŠYS: Bet jie bus pavoj-ingi. Kodėl? Prekybininkai t.y. spe-kuliantai. Net ne blogąja žodžio prasme. Bet jie patys negamina. Ką tai reiškia? Ateis, galbūt ir nu-lesnis kainas, bet produkciją jie ims iš Lenkijos, iš Vokietijos ir lietu-viškos nepardavinės. Taip mes iš-štumsime dar ir lietuviškų pro-duktus. Šiuo požiūriu man turgeliai patinka labiau nei užsienio preky-bos tinklai.

L.BALSYS: Prekybos cen-trouse nerasi lietuviškos mėsos. **VGAPŠYS:** Bent pienas dar lietuviškas. Užsienio prekybinin-kai irgi nebus labdaros organizaci-trai sekmadieniais nedirba. Ir nie-kas neišgyvena, visi įpročiai greit susiformuoja.

G.JAKAVONIS: Kalbame vien apie ekonomines priežas-tis, labai gaila, kad čia negalėsime atvykti niekas iš kunigų. Pasi-roda, vyskupas neleido. O idė-ja - pašnekėti apie žmogiškąjį godumo faktorių.

G.JAKAVONIS: Europos Komisija paskelbė labai įdo-mius rezultatus. Pasirodo, jeigu Vakaruose perki to paties pre-kybos ženklo produktą ir Lie-tuvoje, nesiskiria tik pakuotė, o kokybė ten yra geresnė.

Mums skirtos saldumyno sudė-tyje yra cukraus, o jiems - me-dus ir t.t. Kai kilo didelis šur-mulys, vokiečiai, rodos, paai-škino: jūsų silpna perkamoji ga-lia, todėl produktai ir blogesni. Atsiprašau, tų pačių dalykų kai-nos Lietuvoje yra didesnės. Tai kas čia mus skriaudžia? Žmo-giškas kitų valstybių godumas?

M.BUNKAITĖ: Nieko nepa-darysi. Mūsų perkamoji galia vis dėlto yra mažesnė. Ir mūsų mastai, ekonomika yra visai kita. Niekas iš tų gamintojų nelabai ir slepia šiais laikais, kad mūsų rinkoms gamina-ma atskira produkcija, atskiros par-tijos. Netgi ta pati kava. Bet kokios higienos prekės, šampūnai, dantų pastos. Netgi Lenkijoje, už sienos, nusipirkus kokybė kita. Mums at-veža visai kitas partijas. Jie sako, jeigu mes gautume tokią kokybę, kokią gauna Vokietijoje, mes juo labiau nepirktume. Net ir tokios negalėtume.

G.JAKAVONIS: Bet pas mus juk brangiau.

M.BUNKAITĖ: Pas mus prastesnės kokybės, bet brangiau mokame. Jeigu pagamintų geresnės kokybės, tai būtų turbūt dar sunkiau įperkama.

O išeitis kaip ir ta pati - žmonių sąmoningumas, švietimas. Kad jie sąmoningai rinkytų, ką jie nori pirkti, o ne tai, ką jiems prekybi-ninkai siūlo. Ir tos pačios trešnės. Jeigu jos man per brangios, aš į jas net nežiūriu. Ne sezono daržovė tikrai nėra pirmo būtinumo. O pie-nukas, duonytė ir sūris - jie pa-brango labai labai menkai.

Iš esmės būtina skatinti žmo-gaus sąmoningumą. Turguje pirk-dami padomėtis ir ūkininkams. Bet skaidrumas irgi labai svarbus. Kad nebūtų, jog moku už lietuvišką, o pasirodo, kad nupirkau lenkišką. Skaidrumas ir informacijos patei-kimas žmogui taip pat yra labai svarbus pasirinkimo veiksnys.

▶ Miške auga grybai, uogos, jų nereikia tręšti. Bet ir jie pabrango

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

G.JAKAVONIS: Kaip gali būti skatinamas pirkėjo sąmo-ningumas, jei radijas, televizija, blizgūs žurnalai užkšti reklamomis, jūs tiktai važiuokite į užsienį, ten yra rojus. Čia pir-kite, ką princesė nešioja, deimantus. Neduok Dieve, žmonai nenupirksi, gausi pylos.

A.SINEVIČIUS: Mažai kas aiškina, kas iš tiesų darosi. Pažiū-rėkite, kas parašyta interneto por-taluose. Sugalvojo mokinti, kaip gyventi, kaip numesti svorio, kaip toksinus per kulnus išvaryti, ir žmonės tiki kaip kvailiai.

Kam reikalingi mums tie eko-nomistai, finansininkai, kam juos rengti, jeigu viską reguliuoja laisva rinka? Kaip tas, kuris viską dėsto...

L.BALSYS: Laisvosios rinkos institutas.

A.SINEVIČIUS: Tai reiškia, kad dabar nereikia nei ekonomista, nei profesorių, nieko? Gitanas

Nausėda geras mano bendras senų laikų. Ir šitas Nerijus Mačiulis. Aš nesakau, kad jie neteisingai elgiasi. Jeigu būčiau bosas, aš pasamdyčiau, paklausčiau, kiek tu gauni, 10 tūkstančių? Duočiau 100 tūkstan-čių, tik eik, dirbk, vadovauk. Taip ir yra.

▶ Apginti vartotojų teisių, kol žmonės patys savęs negina, yra neįmanoma

Marija BUNKAITĖ
Asmeninių finansų ekspertė

G.JAKAVONIS: Grįžkim prie moralės. Važiuoju Varėnos rajone pro Akmens kaimą, stovi „žiguliukas“ su priekaba, joje braškių prikrauta. Ir stoja mašinos, perka kaip lietuviškas, niekam nė galvoj, kad pas mus jos dviem savaitėmis vėliau su-noksta, kad jos visos atsivežtos iš Lenkijos. Moka brangiai kaip už lietuviškas pirmąsias.

L.BALSYS: Belgijoje labai po-puliariu braškes augint pietinėje da-lyje. Prasidėjus braškių sezonui ir jie savas braškes pardavinėja. Irgi iš priekabų, tokie kioskeliai, namu-kai padaryti, juose sėdi tikri ūki-ninkai ir jie parduoda savo braškes. Čia ir yra moralinis skirtumas.

L.BALSYS: Belgijoje labai po-puliariu braškes augint pietinėje da-lyje. Prasidėjus braškių sezonui ir jie savas braškes pardavinėja. Irgi iš priekabų, tokie kioskeliai, namu-kai padaryti, juose sėdi tikri ūki-ninkai ir jie parduoda savo braškes. Čia ir yra moralinis skirtumas.

Liuksemburgiečiai pas save pardavinėja, belgai pas save, pran-cūzai pas save. Nors ten yra pasie-nius, Belgija, Prancūzija, Liuksem-burgas. Bet jie kiekvienas savo, nes tokios tradicijos. O godumas, žiūrint iš krikščioniškų pozicijų, yra nuodėmė, ir mes Lietuvoje la-bai nuodėmingi. Ypač mūsų verslas nuodėmingas. Išvertus iš krikščio-niškos kalbos į politinę, yra toks terminas kaip solidarumas. Euro-poje labai populiarus socialiai ats-a-kingas verslas, tai žodžiai, kurie Lietuvoj tik pradeda savo kelią.

Lietuvoje visas verslas nori, kad pasirodo, kad nupirkau lenkišką. Skaidrumas ir informacijos patei-kimas žmogui taip pat yra labai svarbus pasirinkimo veiksnys.

G.JAKAVONIS: Ką galim padaryti, kad šitokių dalykų nebūtų?

L.BALSYS: Mes turėtume kiek imanoma įstatymais skatinti rinką, ją reguliuoti tik ten, kur rei-kia reguliuoti. Mes galime, aš tikiu, pasiekti tą situaciją, kai ateisime iki tokio europietiško-vakarietiško gero, nepersidirbami, bet didin-dami našumą, gerindami kokybę, sukurdami tą patį BVP. Prancūzai dirba 35 darbo valandas per savi-tąsias, bet jų BVP didesnis negu Lie-tuvos. Jie nepersidirba, bet jų efek-tyvumas didesnis. Žiūrėčiau, kaip dirba statybos. Per vieną valandą padaro tiek, kiek pas mus kartais per savaitę.

VGAPŠYS: Ne visai. **L.BALSYS:** Pas mus iš tikrųjų yra tokių dalykų. Viena vertus, per didelis verslo godumas. Sakau atv-irai, per didelių pelnų siekimas ir per

mažas noras solidarizuotis ir rūpin-tis savo darbuotojais. Mūsų kasinin-kė tikrai negauna tiek, kiek gauna Belgijos kasininikė. Belgijos kasinin-kė stovi ramiai, sėdi ramiai, ji pasi-šneka, pvz., su pažįstamu žmogumi, visi kiti ramiai stovi eilėje, šypsosi. Niekas nesinervina. Pas mus visi

nervinasi. Kasininikė dirba dvigubai daugiau, gauna tikrai turbūt mini-mumą. Belgijos kasininikė tikrai ne tą belgišką 1300 eurų minimumą gauna, ji gauna daugiau. Ir gyvena sau visi oriai, vieni kitus gerbia. Pas mus to nėra. Pas mus yra noras iš-sunkti vargšą darbuotoją.

Antra vertus, mūsų visuomenė yra pilietišškai nebrandi. Vartotojų teisių gynimas Lietuvoje yra itin žemo lygio. Yra oficialios vartotojų teisių gynimo struktūros, yra ne-vyriausybinės, bet visos dirba labai prastai. Konkurencijos taryba - ir-gi. Ką ji gali? Pasirodo, nieko ne-gali. Kad nustatytų kokį nors gali-mą prekybos centrų susimokymą, ji trejus metus dirbs, sakys, na, ne-randam nieko, čia viskas lyg ir ge-rai. Kol nebus stiprios pilietinės visuomenės, kol nebus stiprios vartotojų kontrolės, tol taip ir bus.

Olandijoje vartojamas toks ter-minas: polderių kultūra. Kadangi jie gyvena žemiau žemės lygio, juos gali bet kada užlieti, todėl jie stato polderius, kasa kanalūs, o tie pol-deriai bet kada gali pratrūkti ir vėl užlieti. Vadinasi, visi yra solidarūs, visada mobilizuoti, neduok Dieve, kur nors užtvanką pramuš... Visi, ar tu turtingas, ar tu ubagas, ar tu bedarbis, ar tu milijonierius, yra pasirušė eiti to polderio remon-tuoti. Čia yra solidarumas. Olandų visuomenė yra labai solidari. Užtai ten ir tos maržos ne tokios, ir san-tykiai žmogiški, ir godumo nėra.

M.BUNKAITĖ: Man patiko mintis apie imonių socialinę ats-a-komybę, kad galbūt tas pyktis būtų mažesnis, jei imonės pagal solida-rumo principą dalytųsi ir su visuo-mene, ir su savo darbuotojais, ir su savo aplinka. Jeigu jos būtų pri-verstos dalytis tam tikru procentu pelno, jeigu jos atiduotų atgal, gal-būt ne taip pikta būtų duoti tam godesniam. Galbūt vienas iš variantų yra skatinti socialinę at-sakomybę. Tai turėtų ir vieniems, ir kitiems išeiti į naudą.

Valdžia galėtų atkreipti dėmesį į tokius dalykus. Mes apginti var-totojų teisių, kol žmonės patys sa-vęs negina, yra neįmanoma. Sva-rionių prekybos centras būtų, jei būtų viskas labai aiškiai surašyta. Pirkau už tiek, marža tokia, mano pelnas toks. Tuomet nebūtų taip pikta. Tą pelną aš panaudoju ten ir ten. To niekada nebus, nes tai utop-ija. Bet jeigu mes tokį prekybos cen-trą turėtume, kur žmonės labai aiškiai suvoktų, kokie pinigai atei-na, kur įseina, gal tada būtų mažiau pykčio ir daugiau pasitikėjimo.

Parengė Jovita MILAŠIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje w.w.suzalgiriu.lt

Panevėžio ugniagesiai 1918-1940 m.

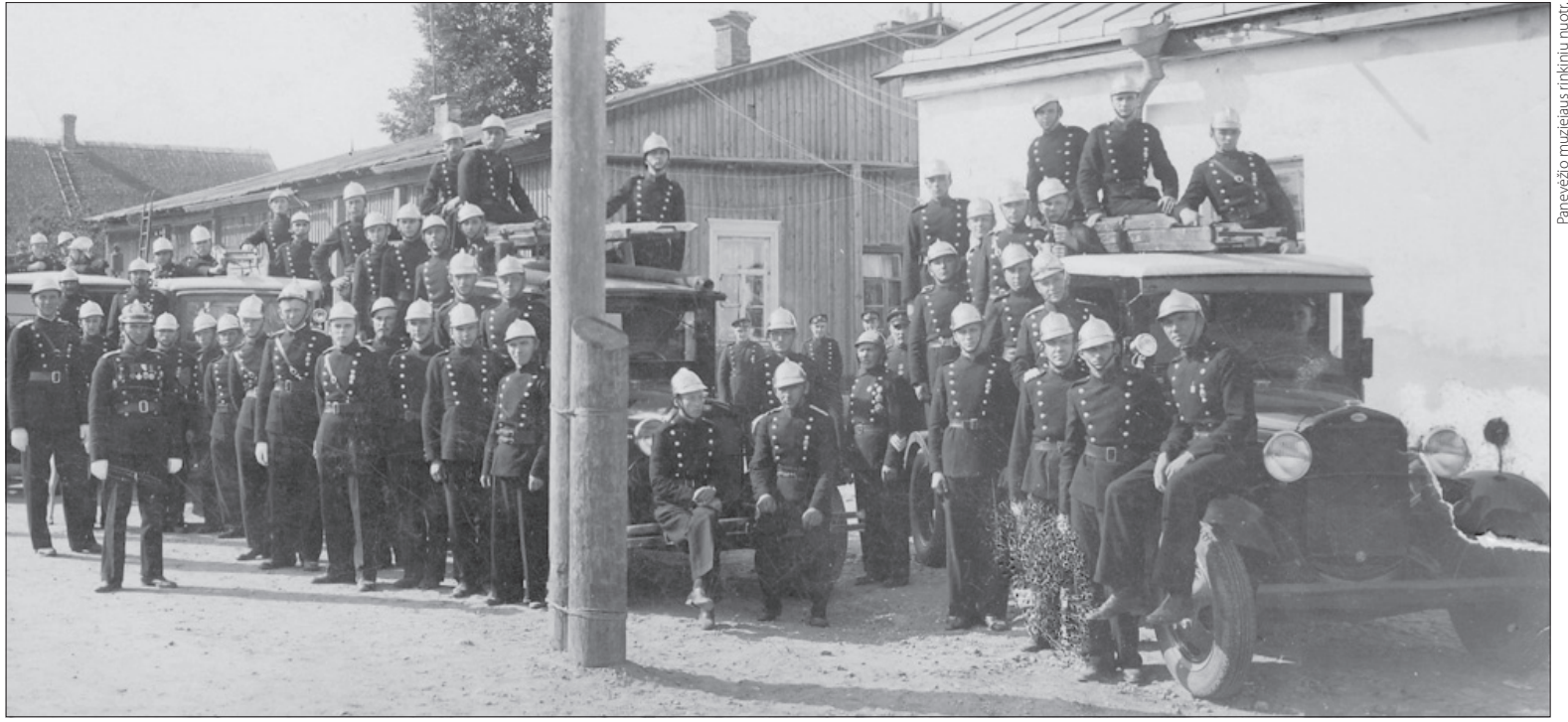
Pirmą žinomą ugniagesių organizaciją istoriniai šaltiniai mini buvus Romos imperatoriaus Augusto laikais. 1278 metais Vienoje buvo išleistos gaisrų gesinimo taisyklės. O 1767 metais jau minima, kad Vilniaus valdyba įsigijo gaisrams gesinti reikalingus įrankius - siurblius, kablius, kopėčias.

Pirmoji savanorių ugniagesių draugija Panevėžyje minima jau 1878 m. Pakankamai žinoma savanorių ugniagesių draugija įkurta Panevėžyje 1908 m. birželio mėnesį. Skirtingi šaltiniai skirtingai nurodo jos įkūrimo datą. Minima birželio 3 arba 11 diena. Panevėžio savanorių ugniagesių draugijos įstatas birželio 3-iąją patvirtino Kauno vicegubernatorius Nikolaus Griazevas. Savanorių ugniagesių buvo apie 200. Pirmi ugniagesiai Ramygaloje minimi 1908 m., Pumpėnuose 1910-aisiais, Kupiškėje - 1912-aisiais, Rozalime - 1914 m. Kitų Panevėžio apskrities valsčių ugniagesiai minimi jau nepriklausomos Lietuvos laikais: Raguvoje - 1925 m., Šeduvoje - 1922 m., Krekenavoje - 1926 m., Troškūnuose - 1927 m.

Daugiau informacijos apie ugniagesių veiklą yra išlikę iš nepriklausomos Lietuvos laikų 1918-1940 m. Ugniagesiai savo veiklą Panevėžio mieste atnaujino jau 1918 m. 1920 m. kovo mėnesį pradėjo savo veiklą Panevėžio miesto savanorių ugniagesių draugija. Tuo metu ėjo jau ir specializuoti ugniagesių leidiniai. Apie jų veiklą rašė ir Panevėžio spauda bei kiti spaudos leidiniai. Ugniagesiai vadavosi tarptautiniu ugniagesių sūkiu „Dievui garbė, artimui pagalba“. Panevėžio ugniagesiai dar pridėdavo žodžius „Tėvynės labui“.

1923 m. Panevėžyje birželio 10 d. buvo surengta ugniagesių šventė. Jos metu vyko skautų ir ugniagesių paradas. Jį priėmė miesto burmistras Bronius Adomulis.

1923 m. minimi stambūs gaisrai Panevėžio mieste. 1923 m. birželio 27 d. Panevėžyje degė B.Zelmano ir L.Giršovičiaus lentpjūvė Kranto g.15. Nuostolis siekė 30 tūkst. litų. 1923 m. liepos 5 d. degė Isako Bregovskio namas prie Laisvės aikštės. Nuostoliai sudarė 12 tūkst. litų. 1923 m. spalio 21 d. sudegė D.Rubinšteino malūnas Kranto gatvėje. Draudimas jam sumokėjo 3 tūkst. litų. 1924 m. balandžio 21 d. gaisras kilo Panevėžio kino teatre „Spindulys“. Gaisro nuostoliai nebuvo dideli. 1924 m. gaisras kilo ir apskrities gydytojo nuomojame bute Birutės gatvėje. Tai buvo Š.Ramo namas. Nuostoliai sudarė apie 500 litų. 1926 m. liepos 19-osios naktį gaisras sunaikino Brenero malūną Ukmergės gatvėje. Gaisre žuvo keturi arkliai ir trys karvės. Gaisrai buvo gesinami vandenį imant iš Nevėžio upės. Siekiant geriau gesinti gaisrus 1923 m. Panevėžyje įrengti du vandens rezervuarai. Pirmasis įrengtas Vytauto aikštėje prie komendantūros, o antrasis - Ramygalos gatvės gale, prie Laisvės aikštės. Jis buvo penkių metrų gilumo, plotis - 3 metrų. Rezervuaro sienos buvo cementi-

► Panevėžio miesto ugniagesiai XX amžiaus 4-ąjį dešimtmetį

nės. 1924 m. vandens rezervuarai įrengti Sodų, Plūkių, Marijos, Kranto, Pušaloto, Stoties gatvių kampuose.

1924 m. Panevėžio miesto ugniagesiai gavo iš savivaldybės patalpas Ramygalos g. 22. Miestas tuo metu išlaikė profesionalią ugniagesių komandą, kurią sudarė devyni žmonės. Miesto ugniagesiams vadovavo brandmajoras P.Kalis. Miesto ugniagesių viršininkui buvo pavaldžios visos miesto ugniagesių komandos. Savanorių ugniagesių draugijai vadovavo M.Stanevičius. Miesto profesionalūs ugniagesiai turėjo 6 arklius, 8 siurblius, automatinę signalizaciją, 20 statinių vandeniui, elektros sireną. 1924 m. miesto savivaldybė ugniagesiams išlaikyti skyrė 86 465 litus. 1924 m. birželio 15 d. vyko metinė ugniagesių šventė su para-

doma, kad gaisras kilo dėl nenustatytų priežasčių. Tai rodė, kad reikėjo kelti kvalifikaciją tų ugniagesių, kurie užsiėmė gaisrų aplinkybių tyrimu.

1927 m. matoma gaisrų mažėjimo tendencija - buvo 988 gaisrai, jų nuostoliai sudarė 10 mln. 111 tūkst. litų. 1921-1927 m. duomenimis, Lietuvoje per gaisrus žuvo 119 žmonių ir 268 buvo sužeisti. Panevėžio apskrities statistiniai duomenys buvo tokie: 1927 m. - 54 gaisrai, 1926 m. - 60, 1925 m. - 51 gaisras, Panevėžio mieste atitinkamai 1927 m. - 29 gaisrai, 1926 m. - 61, o 1925 m. - 29 gaisrai. Daugiausiai gaisrų kildavo birželio mėnesį, o mažiausiai balandį. 1927 m. Panevėžyje uždrausta naujai statomų namų stogus dengti šiaudais. Tai vėliau prisidėjo prie gaisrų skaičiaus mažinimo.

► 1938 m. Panevėžio ugniagesiai turėjo 5 mašinas ir 3 motorinius siurblius. Jų turto vertė buvo 100 tūkst. litų. Jie buvo tarp geriausiai aprūpintų Lietuvos ugniagesių

du. Ji vyko Vytauto aikštėje. Parade dalyvavo ugniagesiai su 26 arkliais ir 8 siurbliais. Buvo vežama ir 15 statinių vandens. Parade dalyvavo ir skautai, taip pat lenkų ir žydų moksleiviai. 1924 m. Panevėžio ugniagesiams miesto savivaldybės buvo nupirktos mechaninės kopėčios. Gaisrų likvidavimo atveju ugniagesiams privalėjo padėti ir miestiečiai, kurie turėjo savo arklius. Už atsivežtą į gaisrą statinę vandens buvo mokama 3 litai. Prie gaisrų gesinimo turėjo prisidėti ir miesto vežikai. Ypač gaisre privaloma buvo dalyvauti vadinamiesiems sunkiesiems miesto vežikams. Jie užsiimdavo krovinių gabenimu.

1925 m. Lietuvoje įvyko 1122 gaisrai. Jų nuostoliai sudarė 13 mln. 145 tūkst. litų. 1926 m. Lietuvoje buvo 1013 gaisrų, o jų nuostoliai sudarė 10 mln. 53 tūkst. litų. Pagrindinė gaisrų priežastis buvo netvarkingi dūmtraukiai. Visgi dauguma atvejų nuro-

doma, kad gaisras kilo dėl nenustatytų priežasčių. Tai rodė, kad reikėjo kelti kvalifikaciją tų ugniagesių, kurie užsiėmė gaisrų aplinkybių tyrimu.

1924 m. gegužės mėnesį išrinkta pirma visos Lietuvos ugniagesių organizacija. Ji veikė nuo 1924 m. gegužės 13 d. iki 1925 m. gegužės 7 d. Į ją nuo Panevėžio išrinktas D.Šulmanas. Antroje taryboje, kuri veikė nuo 1925 m. gegužės 8 d. iki 1926 m. liepos 4 d.,

Panevėžiui atstovavo R.Lopertas. Jis atstovavo Panevėžiui ir trečiojoje taryboje.

Ugniagesiai savanoriai kūrėsi ir Šaulių organizacijoje. Panevėžio šauliai ugniagesiai susiorganizavo 1930 m. liepos mėnesį. Panevėžio šaulių rinktinės ugniagesiams nuo įkūrimo vadovavo Pranas Aižinas. Ugniagesiai kūrėsi ir atskiruose šaulių būriuose. 1932 m. sausio 21 d. patvirtintas šaulių ugniagesių ženklas. 1933 m. nustatyta šaulių ugniagesių uniforma. Šauliams ugniagesiams kūrėsi pradžioje ypač trūko įvairių įrankių. 1933 m. Panevėžio miesto šauliams ugniagesiams priklausė 32 asmenys.

1931 m. spauda rašė, kad Panevėžyje buvo 10 profesionalių ugniagesių, savanorių - apie 50. Taip pat buvo „Makabi“ komanda iš 30 žmonių, šaulių komanda iš 25 narių ir Plūkių kaimo šaulių komanda, Pajuostės 4-ojo pėstininkų karaliaus Mindaugo komanda - 46 žmonės. Geležinkelio stotyje buvo apie 50 ugniagesių. Panevėžio miesto profesionalūs ugniagesiai per mėnesį gaudavo 250 litų. Tuo metu tai buvo geras atlyginimas. Kaune gaudavo tik 210 litų per mėnesį.

1932 m. Panevėžio miesto savivaldybė nupirko ugniagesiams automobilį už 18 tūkst. litų. Padėta įsigyti 4 mašinas ir gaisrams gesinti laikyti arkliai buvo nebe naudojami. 1934 m. Panevėžio mieste kilo 28 gaisrai. Nuostoliai sudarė apie 16 tūkst. litų. 15 gaisrų prasidėjo dėl suodžių užsidegimo dūmtraukiuose. 1935 m. Panevėžyje buvo apie 20 savanorių gaisrininkų. Dar 1932 m. patvirtintas savanorių gaisrininkų uniformos projektas. Uniformoje vyravo juoda spalva. Naujos uniformos projektas buvo parengtas 1940 m. sausio mėnesį. 1935 m. Panevėžio ugniagesių draugijos pirmininkas buvo miesto burmistras Tadas Chodakauskas.

1936 m. Kaune pirmą kartą ugniagesių komanda sudaryta iš moterų. 1937 m. duomenys rodė, kad gaisrų nuostoliai Panevėžio apskrityje sudarė 504 100 litų. Panevėžio mieste - 5800 litų. Panevėžio apskrities miesteliuose nemažai gaisrų kilo dėl žaibo. Tokių gaisrų buvo 200. Nemažai gaisrų kilo dėl nenustatytų priežasčių. Tokių buvo 638. 1938 m. duomenimis, Panevėžio ugniagesiai turėjo 5 mašinas ir 3 motorinius siurblius. Jų turto vertė buvo 100 tūkst. litų. Jie buvo tarp geriausiai aprūpintų Lietuvos ugniagesių.

Ypač didelis gaisras kilo Panevėžio apskrities Troškūnų valsčiaus Troškūnų dvare. Jo savininkas - Montvilas. Užsidegė medinis gyvenamasis namas, spirito varykla, garo malūnas ir kiti pastatai. Nuostoliai sudarė 200 tūkst. litų. Gaisro gesinimo darbams vadovavo Panevėžio miesto brandmajoras L.Paulauskas. Turtas buvo apdraustas 120 tūkst. litų.

1939 m. didelis gaisras kilo Panevėžyje Tilvyčio gatvėje. Sudegė L.Jankelio trys mediniai gyvenamieji namai ir daržinė, žuvo vienas žmogus. Turtas nebuvo apdraustas. Gesinant liepsnas įvyko nemalonius incidentus. Vieno namo savininkė užrakino savo šulinį ir gaisrininkams neleido naudoti vandens. Nuostoliai sudarė daugiau kaip 6 tūkst. litų.

1940 m. Panevėžio apskrities ligoninę ištiko didelis gaisras. Jis prasidėjo vasario 19 d. ligoninės senojo pastato pastogėje. Jis kilo nuo elektros arba šildymo sistemos. Užsidegusiame pastate buvo chirurgijos, gimdymo ir ausų bei nosies ligų skyriai, taip pat ambulatorija ir raštinė. Gaisrui gesinti buvo iškviesti kariuomenės daliniai, taip pat visi civiliai ir kariuomenės ugniagesiai. Ligoninėje tuo metu buvo apie 200 ligonių. Nuostoliai siekė apie 100 tūkst. litų. Visa brangi aparatūra buvo išgelbėta.

Panevėžio ugniagesiai mieste turėjo didelį autoritetą. Jų veiklą rėmė ir Panevėžio burmistras Tadas Chodakauskas, Panevėžio vyskupas Kazimieras Paltarokas, Panevėžio apskrities viršininkai. Nemažai įvairių priemonių ir miesto savivaldybės dėmesys padėjo gana sėkmingai kovoti su gaisrais Panevėžio mieste.